

2015. december

imborá

kíváncsi diákok lapja

Barangoló

KÖNYA ÉVA • Festők háromkirályai

18. oldal

Áldott karácsonyt és boldog új évet!

Irodalmi pályázat

II. forduló

Hány fecske csinál tavaszt?

Háromfordulós pályázatunk második kiírásában közmondások játékos továbbgondolására hívunk benneteket.

*Sok közmondást, szólást tanultunk gyerekkorunktól,
de mit is jelentenek valójában?*

*Csinálnak a fecskék tavaszt, bármennyien is legyenek?
Vagy inkább csak jelzik a meleg idő közeledtét,
és semmi közük ahhoz a tanításhoz, hogy
egyetlen ember nem elég egy jó kezdeményezéshez?*

Írj csattanós történetet, amely egy közismert közmondás elsődleges jelentésére vonatkozik!
Válassz a következő közmondások közül:

Járt utat járatlanért el ne hagyj!

**Hazug embert hamarabb utolérík,
mint a sánta kuttyát.**

A Cimborá irodalmi pályázatának fődíja részvétel a 2016-os Kreatúra táborban (az eddigi táborokból ízelítőt találotok a Kreatúra Facebook-oldalán).

Beküldési határidő: 2016. január 20.
E-mail-cím: jakab.hanga@gmail.com.
Írásra fel, várjuk alkotásaitokat!

Cimborá

CIMBORA – 2015. december, XXVI. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a Cimborá Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cant IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimborá,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetró Bodoni Barnabás

A borítón Vetró Bodoni Barnabás illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimborá Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimborá szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimborá.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMUNITÁS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

„Mindenik verssel újakezdem”

Közelképben: FEKETE VINCE

költő, műfordító ..... 4. oldal

A gyerekek még radikálisan őszinték

DRAGOMÁN GYÖRGY:

Máglya (részletek) ..... 7. oldal

JULES RENARD

Vöröske – Az éjjeliedény

SZÓCS IMRE fordítása ..... 11. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Festők háromkirályai ..... 18. oldal

A titokzatos háromkirályok ..... 19. oldal

Legendafejtő

GÁL ANDREA rovata

Rika erdeje, hiedelmek rejteke ..... 23. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Táborozni (ismét) jó! ..... 25. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Karácsonyi lázban ..... 26. oldal

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

A tiltott szerelem ..... 13. oldal

EDŐságok

GERGELY EDŐ rovata

Ajándék-emberek ..... 15. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

A természettel dolgozom

A Szín-téren: Herman de Vries

holland képzőművész ..... 16. oldal

Ti írtátok ..... 27. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója ..... 28. oldal

Száz éve nem törölték le a táblát ..... 29. oldal

Keresztrejtvény

Forrai Tibor rovata ..... 30. oldal

Cimbi képtára

Kónya Éva rovata ..... 31. oldal

„Mindenik verssel újrakezdem” Közelképben: Fekete Vince költő, műfordító

Írásaival többször találkozhattatok az idők során folyóiratunk oldalain, nagyrészt verseivel (közülük több megjelent *Piros autó lányomai a hóban* című kötetében), illetve azokban az olvasóinkban, akik régebb követnek bennünket, biztosan felötlük *Cincogósi Elemér* című verses meseregénye is, amelyet folytatásokban közöltünk három évvel ezelőtt. Alkotásai széles körű érdeklődésről, nyelvi gazdagságról, lírikusi leleményességről, jól felismerhető írásmódról, szikár, tárgyias szót megindító érzékenységgel kapcsoló stílusról és egyedi humorról is tanúskodnak. Az

utóbbi időben még hangsúlyosabban figyel – nemcsak szerkesztői munkája folytán – a fiatal irodalmárookra, a különböző alkotói területek friss szövegvonulataira. Ezért is ajánljuk ezúttal, ismerkedjete meg alaposabban mostani „meghívottunk” szövegvilágával, szerzői műhelyével.

Összeállításunkban **Fekete Vince** kézdivásárhelyi költőt hozzuk közelképbe, *Vak visszhang* címmel nemrég megjelent válogatott verskötetének (Sétatér Könyvek, Kolozsvár, 2015) egyes darabjai, pályaképe és interjúkban megfogalmazott gondolatai révén.

Fekete Vince 1965-ben született Kézdivásárhelyen. József Attila-díjas költő, író, műfordító, szerkesztő.

1994-ben diplomázik a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem bölcsészkarán, ez idő tájt egyik elindítója és meghatározó szerzője a transzközép irodalmi vonulatnak. 1999-ben megszerzi doktori címét a szegedi József Attila Tudományegyetem bölcsészkarán.

1993-tól 2003-ig a kolozsvári *Helikon* (illetve betétlapja, a *Serény Múmia*), 1996-tól néhány éven át az *Előretolt Helyőrség*, 1999-től a *Székelyföld* szerkesztője, jelenleg a rangos csíkszeredai folyóirat főszerkesztő-helyettese.

Fontosabb szakmai elismerései: **A Romániai Írók Szövetségének debütdíja** (1996), **Sziveri János-díj** (1996), az **Erdélyi Magyar Írók Ligájának nagydíja** (2005), **Pro Literatura-díj** (2005), **József Attila-díj** (2010).

Verskötetei: *Parázkönyv* (1995), *Ütköző* (1996), *A Jóisten a hintaszékből* (válogatott és új versek, 2002), *Lesz maga juszt isa* (paródiák, szatírák, állatmesék, 2004), *Csigabánat* (gyermekversek, 2008), *Piros autó lányomai a hóban* (gyermekversek, 2008), *Védett vidék* (versek, 2010), *Vak visszhang* (válogatott és új versek, 2015).

Tárcanovellistiként is igen jellegzetes hangot üt meg *Udvartér* című, két kiadást (2008, 2014) megért kötetében, amely humoros-ironikus írásokat tartalmaz, ezek a közel-múlt és napjaink székelly emberének mindennapjait, egy kisebb-nagyobb közösség életét, a világhoz való viszonyulásmódját látatják éles szemmel, derűvel, megértő kritikával.

2000-től az *Erdélyi Szép Szó* címmel évente megjelenő, az előző év szépirodalmi termését szemlélő antológiák szerkesztője, 2010-től társszerkesztője (Lövetei László mellett).

2011-2012-ben blogot vezet a békéscsabai *Bárka* irodalmi folyóirat weboldalán (<http://barkaonline.hu/blog/1814-fekete-vince>).

Andal

kis garniszálló víz szaga
kint térzene és éj laza
fény rávetül arc pergamen
maradj kicsim még ne ma menj

vitéz legyél konok bátor
szerelmem tudd mit sem gátol

nézd ott csodás tüzet tesznek
várj még mesélj ülj már veszteg

jaj szívem lenről egy láng szállt
szél tépi gyöngén a nádszált
széttépi és elhordja s nem marad
csak egy kép illó mozdulat

Cseprők

Az ember kimos néhány olajos üveget.
Megtölti a kádat meleg vízzel (van),
megfürdik. Kinéz, szép idő, jó kedve
van. Kávé, cigaretta, majd levelet ír.
A hatos időben érkezik. Bérletét kifi-
zeti. Senkinek sem tartozik.

Csak az Úristennek, akitől, bízást
pár évet még – reméli – bekasszíroz.
Mint az üvegekért a pénzt. Végül is
örül, és nyugodt. Most a Fennvaló is
szelíd. Nem veri. Lám, van meleg víz.
És félig a troli.

Ütköző

Elnyújtózom szépen, mint ebben a versben.
Felkutatom a csendesebb zugokat. Hol majd
csendesen zuhogok. Akár az eső. Mi tisztára
mos. (Így helyes, alapos!)
Elnyújtózom ebben a versben. A vér zubog.

Mint akit mellbe löttek, úgy szakadoz, fosz-
lik és darabos. De ez így túl bonyolult.
És túlon túl egyszerű. Elnyújtózom ebben
a versben. S tovalök, akár a kocsit, a vonatot
az ütköző.

„Első kötetemben még arra törekedtem, hogy kipró-
báljak mindent, meg szerettem volna mutatni – magam-
nak is – hogy mi mindehez értek, az volt a fontos. Nem
egy egységes könyvet akartam írni (...), hanem magamat,
arcaimat akartam megmutatni. (...) A vers – azt gondo-
lom – a költő és az olvasó között az ütköző, összekötő,
átjáró szerepét tölti be. Olyan ez a kapcsolat, mint mind-
közönségesen a vonat kocsijai és mozdonya közötti vi-
szony: kapcsolódik egyik a másikhoz, tartják, tovalökik,
magukkal vonszolják, magukkal ragadják, nem engedik
egymást. Átjáró, ütköző (...) és mindig közvetítő is a szer-

ző között, aki megírta, és az olvasó/olvasók között, akik
olvassák, a más-más embertípusok, más kulturáltságú,
esetleg más világképű emberek között. De az ütközőre
– nagyképűen – mondhatnám akár a földi és a transz-
cendens közötti átmenetet vagy az állandó kettősséget,
a mindig valamilyen erők, kiismerhetetlen relációk, fe-
szültségek, a föld és az ég között lebegő ember súlytalan
dobálódását ebben a világban.”

(Tiszatáj, 2000. augusztus – Erdélyi Erzsébet és Nobel
Iván interjúja)

Klepszidra

Még gőzölög a délután,
tompá a fény, alszik kicsit,
egy hosszú száraz nyár után
hideg jön és esik, de csitt.

Már hogy dobol a bádagon,
parány cseppjei hogy verik.

„Szeress ha még ha már velem”
(Kovács András Ferenc: Matutinum)

Ölelj, ölelj csak átkosom,
tűzzel a vér is megtelik.

Ölelj, ölelj csak, nem leszünk,
tapadj reám, bibére szár.
Ó, semmi ez, csak nem leszünk.
Ölelj, tapadj, ha már, ha már...

Melyikünk?

Valamikor ott folytatódtam én,
ahol te véget értél – két különálló
világ – és ha megöleltelek, tudtam,
hogy a te válladat tartom karjaimban.
Most összekuszálódnak végtagjaink,
gondolataink, akaratunk, egész
lényünk, s ha hívlak valahová, nem
tudom, hogy először nem benned

fogalmazódott-e meg a gondolat,
még jó idővel azelőtt.
Míg kitapintható volt, megfogható
volt tested, még eligazodtam tájain,
most nem tudom, kezemmel nem
magam simogatom-e? Ez vagy-e
te, és ez vagyok én?

Mint egy vízesésen

Átvágunk a cserjésen majd.
Rátérünk a deszkapallón át
a bekötőútra, a menedékház
irányába. Innen már alig száz-
ötven. Csak. Létrához egy kóbor-
kutya szegődött. Most itt szalad-
gál közöttünk. De talán nincs is

menedékház. Fontos, hogy van tető,
van tisztás, és van egy facsonk.
Ott majd lassú kortyokban. Nevünk
kezdőbetűit s a dátumot Létra egy
bükbe vési, majd bevezünk az olda-
lon a könnyű derengésben.

„Egy magyar irodalom van, úgy tartjuk, nem? És én magyarországi lapokban, folyóiratokban legalább annyit közlök, ha nem többet, mint Erdélyben. Az utóbbi másfél évtizedben volt szerencsém legalább négy ilyen határontúli-e a határontúli, és ha igen, akkor miért nem jegyében zajló konferencián részt venni, ahol okos emberek azon vitatkoztak, hogy van-e határon túli magyar irodalom, vagy nincsen; és ha van, akkor miért nincsen; vagy miért nincsen, ha van. Jól bele is lehet(ett) ebbe bonyolódni. Soha nem sikerült megtudnom a rengeteg elhangzott beszéd, pró és kontra vélemény után, hogy

most mi is a helyzet. És mi a helyzet velünk. Innen nézve nyilván határon innen vagyunk. Onnan nézve meg... Egy biztos: itt élek a végeken, Székelyföld csücskében, és ugyanúgy végzem a munkámat, ugyanúgy ezzel a közös nyelvvvel dolgozom, mint ha, mondjuk, Budapesten élnék. Ami különbözhet, az talán az, hogy ezt a nyelvet néha egy kicsit másképpen – a hazuról hozottal, az itteni kertben természetett tárkonnyal vagy egyébbel – fűszerezem.”

(*Litera* irodalmi portál, 2010. március 16. – Jánossy Lajos interjúja)

Film

Lövetei Lázár Lászlónak

Itt a tél és itt az éj is halkan,
széttérül már, mint egy édes paplan,
lábakra és kezekre is mászik,
ránk borítja sapkáit és sálit,
úgy takar be, zsongít, ringat, altat,
mint a földet ezüsttel a harmat.

Nyoma sincsen gölyának, fecskének,
elhúztak az árusok is délnek.
Méhek döngte platókról az édes
szőlőlevelek hús pincékben érnek.
Szél fúj be a hosszú kupacokba
rakott fagyos káposztahalmokba.

Mint az este, olyan most a lég is,
ahogy koszos poharakba mérik
émelyítő vodkájuk egy bódé
szúk ablakán át, akárha hólé,
sok-sok forró, egyenletes kortyban...
Pára száll fel, pára libben onnan.

Már csak néhány kofa árnya posztol,
rakosgat a betonasztalokról
fagyos zellert, répát, krumplit, eltett
tormát, tárkonyt, mindent, amit termett
a kert nyáron, mert az este itt van,
s itt a tél és itt az éj is nyomban.

És az éjben kigyúlnak a fények,
színes füzér, lámpák, izzók égnek,
hangfalakból rekedt zene hallik,
s mint az ág, ha terhe alatt hajlik,
Vigadóból, diszkóból meg pubból
vonul a nép, mint kaptárból, bolyból.

És az óra tiktakolva fordul,
ünnepelők jönnek csapatostul,
és a hangos gépjárműfolyamban
vijjognak a dudák egyhuzamban.
Intnek nekik, visszaintegetnek,
nem állnak meg, mennek, egyre mennek.

Menni kéne, tán felállni innen,
valaki vár, tán hogy megsegítsen,
cédé forog, és forog a dalban:
itt a tél és itt az éj is halkan,
és a fény s a láng a kis tüzekben
angyalra vár: újra megszülessen.

Álmodik már, álmodik a város,
szórszítáján minden szemcsét átmos,
angyal, ember, por vagy sár vagy pára,
álmodik már egyként, mond a szája.
Ég s föld között, akárcsak a vágyak,
apró fények fellebegnek, szállnak. ▶

A gyerekek még radikálisan őszinték

A címbeli kijelentés **Dragomán György** erdélyi származású magyarországi írótól származik, és ez lehet az oka, hogy a nevét világszerte ismertté tevő regénye, *A fehér király* után kilenc éven át írt, 2014-ben megjelent *Máglya* története is gyermekhangon szólal meg. A regény Romániában játszódik az 1989-es rendszerváltás utáni zavaros hónapokban, amikor Emmát, a tizenhárom éves lányt, aki szülei elvesztését követően magára marad, megkeresi addig ismeretlen, boszorkányos képességekkel rendelkező nagymamája, és magához veszi.

„Engem is meglepett, hogy lány. Először csak a mozdulatait láttam, és magam is rácsodálkoztam, hogy az nem egy fiú keze, hanem egy lányé. Nagyon látomásos vagyok. Előbb képek jelennek meg előttem, azokat megpróbálom megfejteni, és csak azután kezd kibomlani a cselekmény. A főszereplőnek előbb van hangja, csak utána kezd világossá válni számomra, hogy ki is ő. Ez a lány egy árva, akit a nagymamája nevel, és ahogy érik, kamaszodik, fejt meg a múltját: kik voltak a szülei, a nagyszülei, és közben érzékenyen megéli önmagát is. Beszivarog

az életébe a jelen, és látni kezdi a jövőt... Én ráadásul egy rendkívül szenzitív nővel élek (Szabó T. Anna költő, író – szerk. megj.), akivel 16 éves korunk óta ismerjük egymást, és nagyon egymásra vagyunk hangolódva. A vele való beszélgetések sokat segítettek nekem abban, hogy bele tudjam álmolni magam egy fiatal lány lelkivilágába. Azt, hogy milyen volt először szerelmesnek lenni, például tőle tudom” – mesélte a *Máglya* főhősének születését Dragomán György egy interjújában.

Fotó: Szabó T. Anna

Az itt következő részletek és a fenti kép forrása honlapja (www.gyorgydragoman.com), végén jelezzük, hányadik fejezetből származnak. (F. K.)

► Várva a zsák száját oldó kézre,
az álomból néznek fel az égre,
hogy hoz nekik régi havazást is,
apát hoz és vissza nagyapát is,
nyarakat és azt a régi kedvet,
amit ők már majdnem elfeledetek.

És egy árny a reszkető magasból
földre lép és meglepődik attól,
metsző szél fúj, didergeti kedvét,
havon, jégen vére mintha festék,
s oly áttetsző, mint a lengő pára,
vodka gőze, hót lehelő kályha.

„Én egyébként mindenik verssel újrakezdem. Teljesen előlről. Mintha soha nem írtam volna semmit addig, ugyanazzal a várakozással, kilátástalansággal és bizonytalansággal. És reménykedéssel. Amikor aztán végre befejezek egy-egy verset, és meg is vagyok elégedve vele, ott van mindig a szorongás, hogy lehet, ez volt a legutolsó. Mert soha nem lehet senki biztos abban, hogy tud még igazi, önmagából sugárzó, nagyon jó (Isten bocsá: nagy) verset írni. És – tegyük fel – nem saját epigonjaként ismételtgeti azokat a sémákat meg kliséket, amelyek egyszer már «bejöttek», a végtelenségig. Amit pedig már megír-

Holnap talán újra itt a holnap,
holnap talán, s holnap újra holnap,
és ami volt, sár lesz abból, semmi,
s aki itt volt, s akart tenni-venni,
olyan mint Ő, testre és termetre:
mint a pára vagy por szétpörgetve.

És ha eljön, újra el az este,
vár az éjre türelmesen fekve,
dolgai is, mint cipők ragyognak,
s forog az éj, s a házak forognak,
tisztá cipők készenlétbe téve,
s rajta a föld kétméternyi mélye.

tam, ami kész van, az már annyira nem érdekes. Csak az, amit a semmiből fel kell építeni újra, amit a legelső betűtől meg kell csinálni, fel kell emelni, létre kell hozni. A versből, versírásból, versolvasásból, a vers szeretetéből, népszerűsítéséből, fejlődésének, változásainak, alakulásának figyelemmel követéséből pedig – úgy gondolom – egy költőnek nem szabad kiesni soha.”

(Bárka, 2015/2 – Elek Tibor interjúja)

Zsoldos Z. Csaba összeállítása

DRAGOMÁN GYÖRGY

Máglya (részletek)

Rétes

A kredencben van egy abrosz, amit soha nem veszünk elő. Tiszta fehér, a tapintása hűvös és sima, amikor kinyitom a kredencet, mindig végighúzom rajta a kezem. Nagymama egyszer meglátja, megkérdezi, hogy mit álmodozom ott.

Mondom, hogy semmit, csak ez az abrosz olyan sima, muszáj, hogy megfogjam. Megkérdezem, mért nem terítünk ezzel soha.

Nagymama azt mondja, azért, mert nem evőabrosz, hanem rétesabrosz. Arra való, hogy rétest csináljunk vele.

Odahív magához, felém nyújtja a kezét, széttárja az ujjait, azt mondja, nyomjam neki a tenyerem a tenyerének, hadd lássuk, elég nagy lány vagyok-e már hozzá. A másik kezével leveszi a nyakából az ezüstláncát.

Nagymama tenyere hideg, a bőre sima és nagyon puha.

Majdnem ugyanakkora a kezem, mint az övé, csak nekem nincsenek olyan hosszú körmeim.

Nagymama a tenyeremnek nyomja a tenyerét, a szemembe néz. Azt kérdezi, van-e olyan fiú, aki tetszik.

Mondom, hogy nincs, de érzem, hogy elvörösödök.

Nagymama azt mondja, ne hazudjak. A másik kezével az ujjaink közé fonja az ezüstláncot, a gyík alakú medáltól fogva lassan húzza az ujjaink között.

A lánc apró ezüstszemcséi az ujjaim közötti bőrredőhöz érnek, csiklandós érzés, bizsereg tőle az egész kézfejem.

Nagymama azt kérdezi, szép fiú?

Bólintok, nagyon halkán mondom, hogy igen.

Nagymama azt kérdezi, mi a neve?

Erre nem mondok semmit, nem is gondolok a nevére, egész másra gondolok, arra, hogy a kötélhintán ülök kint a diófa alatt, hátrahajtom a fejem, úgy hintázom, hintázom és közben a fa koronáját nézem.

Nagymama lassan húzza az ujjaink között a láncot, azt kérdezi, én is tetszem-e a fiúnak.

Mondom, hogy nem tudom.

Nagymama egészen kihúzza az ujjaink közül a láncot, azt mondja, ha tetszenék neki, tudnám. Aztán azt mondja, ideje, hogy megtanítson rétest nyújtani. De először menjek ki a fürdőszobába és mossam meg a kezemet. Szépen, alaposan.

Amire visszamegyek a konyhába, az abrosz már az asztalon van. Nagymama azt mondja, segítsek, igazítsuk meg, hogy pont középen legyen.

Megfogom az abrosz két sarkát, felemeljük, akkor veszem észre, hogy két tojás van a közepén. Egy barna és egy

fehér. Ahogy az abroszt igazítjuk, a tojások megmoccanak, egymáshoz koccannak, Nagymama megvárja, hogy egészen az abrosz közepére guruljanak, elengedjük az abroszt, hagyjuk, hogy suhogva az asztalra terüljön.

Azt mondja, vegyem el onnan a tojásokat, addig ő be-megy a kamrába, és kihozza a gyúródeszkát, a zsírt, a lisztet meg az ecetet.

Megfogom a tojásokat, a tenyeremben tartom. Mind a kettőre rá van írva egy-egy szó tintaceruzával. A fehérre az, hogy öröm. A barnára az, hogy bánat.

Nagymama lisztet önt a deszkára, a közepébe lyukat nyom az öklével, azt mondja, üssem bele a tojásokat. Először a fehéret. Ő közben nagy kanál zsírt mér a lisztbe.

Feltöröm a tojásokat, a lisztlyukba öntöm mind a kettőt, a sárgájuknak sötétnarancs színe van, az egyikben látom tükröződni az arcomat és a konyha falát a sok színes tányérral. Nagymama ráönti az ecetet, a kép elhomályosodik.

Nagymama azt mondja, kezdjem gyúrni a tésztát. Ne gondoljak közben arra a fiúra. Akármilyen másra gondolhatok, de rá nem.

Gyúrni kezdem a tésztát, a liszt az elején kicsit porzik, aztán az ujjaimra tapad, aztán elkezd összeállni, gyúrom, a tészta hűvös, lassan melegszik át. Nagymama nézi, ahogy dolgozom, azt mondja, erősebben, keményebben.

A tenyerem alsó párnájával nekilapítom a tésztát a deszkának, erősen nyomom, ellököm magamtól, magam felé húzom, ellököm magamtól.

Egészen kimelegszem. Gyúrok, nem figyelek semmi másra.

Egyszer csak érzem, hogy Nagymama megfogja a vállam, azt mondja, elég lesz, jól van. Elengedem a tésztát, sima és selymes. Nagymamára nézek, a homlokomról egy csepp izzadság végigcsordul az arcomon, rácsöppen a deszkára.

Nagymama azt mondja, semmi baj. Tudjam meg, hogy vele is volt olyan sokszor, hogy sírva gyúrta a tésztát.

Mondani akarom, hogy én nem sírok, de nem szólok meg.

Nagymama leteríti a tésztát egy asztalkendővel, azt mondja, hagyjuk pihenni.

Addig megcsináljuk a tölteléket. Két cseresznyebefőtről leöntjük a levet, villával darált diót keverünk a gyümölcs közé.

A tészta szép hólyagos lett. Nagymama azt mondja, ez az, ilyennek kell lennie. Lisztet szór az abroszra, hüvelykujjal kacskaringós mintát rajzol bele, megismerem, három, száránál összenőtt tulipán, olyan, mint amilyen a varrottas

párnákon van. Nagymama a minta közepére teszi a tésztát. Megfogja a kezem, rányomja tenyerem, simogatni kezdi vele a tésztát, lassabban, mint ahogy én simogatnám. A tészta laposodni kezd, és mintha melegen lüktetne a tenyerem alatt.

Nagymama elengedi a kezem, átmeleg az asztal másik oldalára. Azt mondja, csináljam ugyanazt, amit ő, mintha csak a tükörképe lennék.

A tészta alá teszi a kezét, húzni kezdi. Én is megfogom a tésztát, és magam felé húzom. Oldalra lép, én is oldalra lépek, lassan lépkedünk körbe az asztal körül, húzzuk a tésztát, az egyre vékonyabb és vékonyabb, megyünk körbe-körbe, kezdem látni a két kezemet a tészta alatt, még tovább húzzuk.

A két tenyerem a lisztes abroszon van, a tészta alatt, a kezem fejével húzom, úgy, ahogy Nagymama csinálja, közben oldalra lépek, a tészta már nagyon vékony, áttetsző, mint a tejüveg, ahogy átnézek rajta, látom a hosszú, összefonódó, örvényes nyomokat, amit a tenyerünk hagyott a terítőre szórt lisztben. Nagymama azt mondja, ne nézzem, mert elszédülök, de akkor már késő, érzem, hogy forog velem a konyha, a tészta hullámot vet, a fiú neve jut eszembe, a neve és az arca, a fehér bőre, megbotlok az asztal egyik sarkában, a tészta nem szakad el, csúszni kezd lefele az asztalról, Nagymama kikapja alóla a két kezét, rátenyerel, megfogja, azt mondja, megmondta, hogy ne nézzek oda, hozzam már azt a tölteléket.

A pulthoz lépek, felemelem a porcelántálat, Nagymama a fejével int, mondja, hogy hosszú csikban öntsem a tölteléket a tésztára. A két tenyere alatt hullámozik és vonaglik az egész.

Végigöntöm a diós cseresznyét az asztal szélén, Nagymama azt mondja, jól van, rám mosolyog, kimondja, hogy Iván. Felemeli a két tenyerét a tésztáról, az abrosz hullámot vet, a tészta magától felcsavarodik, aztán megmozdul, mintha le akarna siklani az abroszról.

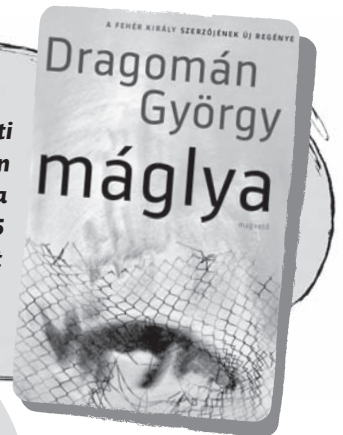
Nagymama akkor kikapja a porcelántáliból a villát, amivel a tölteléket kevertük, a feltekert rétesbe döfi, azt mondja, alaposan meg kell szurkálni, hogy ki ne repedjen. Elengeti a villát, hogy most csináljam én.

Megfogom a villát, kihúzom a tésztából, aztán beledöföm, megint kihúzom, megint beledöföm, hallom, hogy Nagymama arról beszél, a férfiak szívéhez a hasukon át vezet az út, de igazából nem is figyelek oda.

Reggel az uzsonnám mellett ott egy kis szögletes sztaniolcsomag. Nem bontom ki, anélkül is tudom, mi van benne. Három darab a cseresznyés rétesből, amit sütöttünk, melléjük csomagolva egy szép madaras szalvéta.

Nagymama újságot olvas, a narancssárga levélmintás porceláncsészéből szürcsöli a kávé, pongyolában van, néha fel-felpillant, nézi, hogy csomagolom össze a táskámat.

A német közszolgálati rádióban minden hónapban szavaznak a kritikusok a legjobb könyvekről. 2015 decemberében a Máglya lett az első a rangsorban.

Szép reggel van, a konyhába besüt a nap, a cukortartó ezüstdedelén a hullámok úgy csillognak, mint az igazi víz.

Elteszem a könyveimet és a füzetemet, a tolltartómat, aztán a nejlonzacskót a mézes kenyérral és az almával.

A sztaniolcsomagot hagyom utoljára, a könyvek leg-tetejére teszem, hogy ne nyomódjon meg. Nagymama nézi, ahogy óvatosan rácsukom és becsatlom a táskát. Azt mondja, ügyes legyek. Az asztalra koppantja a kávéscsészét, feláll, bemegy a fürdőszobába.

Ahogy megyek az utcán, végig a csomagra gondolkodok, benne a rétesre, a cseresznyeszemekre, a darált dióra.

Nagymama nem mondta, de én tudom, mit kell csinálni vele. A nagyszünetben elő kell venni, ki kell bontani, meg kell kínálni vele Ivánt.

Elképzelem, hogy megérzi a vaníliás cukor szagát, elképzelem, hogy megáll előttem. Elképzelem, hogy a kibontott csomagra néz, aztán pedig rám. Megkérdezi, mi az.

Azt fogom mondani, hogy cseresznyés rétes. Két ujjal szét fogom húzni a sztaniolt, hogy jobban lássa, a másik kezemmel felé fogom kínálni, megkérdezem, kér?

Elképzelem, hogy belenyúl a csomagba, kivesz egy rétest, a szájához emeli, beleharap, nézem, hogy megrágja és lenyeli. Az arcát nézem, a szemét, ahogy oldalról át-süt rajta a nap, máskor csak simán barna, de most egész zöldesbarnának látszik, a szájához emeli az ujját, lenyalja róla a vaníliás porcukrot, akkor megszólalok, azt mondom, én sütöttem. Azt nem mondom ki, hogy csak neki, csak egyedül neki, azt tudni fogja anélkül is, és abból, ahogy megváltozik az arca, én is tudni fogom, hogy tudja.

Úgy fog rám nézni, ahogy még soha.

Majdnem annyira fog szeretni, mint amennyire én szeretem őt.

Mosolygok, forró az arcom, a torkom is egészen meleg, tisztán látom magam előtt az arcát.

A sétányon megyek, a hársak alatt és az akácok alatt, és amikor odaérek a kivágott akác törzséből kihajtott bokorhoz, ahogy minden reggel, most is letépek egy akáclevelet.

Már ott a kezemben, amikor belém villan, hogy ma nem kellett volna.

Elmondom magamban a mondókát, amit még Anyától tanultam, szeret-nemszeret-tisztaszívől-igazán, elmondom egyszer, aztán még egyszer, inkább el kéne dobni az akáclevelet, ki kéne engedni az ujjaim közül, hagyni kéne leesni, de nem bírom ki, tépkedni kezdem róla a levélkéket, mondom magamban a szavakat, egyiket a másik után. Elszorul a torkom, amikor a kétszáz éves hársfához érek, érzem, hogy mindjárt sírni fogok, az iskolástáska húzza a vállam, már csak egyetlen levélke van a hosszú levélnyélen, hangosan kimondom, amit ki kell mondani, nemszeret-tisztaszívől-igazán, tudom, hogy igaz. Ez az igazság, minden más hazugság, hazugság és csalás.

A sétány végénél vagyok, a kétszáz éves hárs alatt, lelépek a járdáról, odamegyek a fához. Megkerülöm, ledobom a fűre a táskám, letérdelek a tövébe, a gyökerek között a földbe vájom az ujjaim, kimarkolok egy maroknyi földet, aztán a másik kezemmel is, két kézzel kezdek ásni, mint egy kutya, a föld nedves és fekete. A lyuk gyorsan mélyül, abbahagyom.

Kinyitom a táskát, kiveszem belőle a sztaniolcsomagot, a lyukba teszem, jó mélyre nyomom, a hársfa gyökerei alá.

Elkezdem rákaparni a földet. A rögök kopognak a sztaniolon, nem akarom hallani, azt mondogatom magamban, hogy igazán-igazán, tisztaszívől igazán.

Elsimítom a földet.

Felállok, visszaveszem a vállamra a táskámat, megyek tovább az iskola felé. *(Tizenégy)*

Diófa

Egyedül vagyok otthon, kiviszem a kertbe a rajztáblát, egy csomó rajzlapot, és a szénceruzát, amit a rajztanár adott. Körbejárok, nézem, hogy mit rajzolhatnék le. A kereti asztal mellé ülök, a viaszosvászon vizes, tócsa mutatja a bádog asztallap horpadását. A padra teszem a rajztáblát, tenyérral kiséprem a tócsából a vizet, a cseppjei úgy szikráznak, mintha gyöngyöket szórnék a fűre.

Süt a nap. Gyorsan meg fog száradni az asztal.

A diófát nézem, hátradőlök a padon, az arcom átmelegíti a nap.

A diófa levelei éppen csak kibomlottak a rügyekből, épp csak elkezdtek nőni, még nem takarják el rendesen az ágakat, még végig tudom követni az elágazásokat, egészen fel, a fa legtetejéig, a legvékonyabb ágakig.

Egy rigó száll a fa tetejére, a legmagasabb és legvékonyabb ág legtetejére ül, alig hajlik meg alatta. Énekel, az ég felé tátja a csőrét, nézem.

Lassan magam elé teszem a rajztáblát, nem nézek le, rajzolni kezdek, a csőrétől akarom kezdeni, egyetlen vastagodó vonalat keresek, le kell érnie a rigó csőrétől egészen a fa gyökeréig.

A lapra nézek, látom, hogy nem jó, megfordítom, megint megpróbálom, akkor se jó, összegyűröm, új lapot veszek, akkor se, azt is megfordítom, akkor se. Megint másikat veszek, aztán megint, a rigó még mindig ott van és még mindig énekel, látom a vonalát, tudom, hogy ha azt meg tudom úgy húzni, ahogy látom, akkor utána már könnyű lesz, utána alulról felfele fogok elindulni, gyorsan fog mozogni a kezem, fel-le, fel-le, és a végén ott lesz a papíron a rigó is, és a diófa is, a törzse is, és a koronája is, egészben, mindenestől, ott lesz az ágak között a fény, ott lesz a diófa koronája mögött az ég.

Megint megpróbálom, megint nem jó. A vonalra akarok gondolni, nem arra, hogy nem jó, nem arra, hogy nem lesz jó, nem arra, hogy nem fog sikerülni.

A vonalnak élesnek kell lennie. Látom magam előtt, hogy feketén ketté kellene osztania a lapot. Egy vonal, egy vágás, az alja a föld, a teteje a rigó, behunyam a szemem, egészen a napba fordítom az arcom, a szemhéjam alatt zöld és narancssárga és lila gömbök, készülök a mozdulatra, a rajztanár azt mondta, a papír fehér, a szén fekete, kész, ennyit kell tudni, ennyi kell a boldogsághoz.

A szén a papíron van, a mozdulat a kezemben, már közben tudom, hogy jó lesz, ez a vonal jó lesz, olyan, amilyennek lennie kell, és tudom, hogy nem szabad erre gondolni, nem törődhetek azzal, hogy jó lett, persze, ha rossz lenne, azzal törődni kéne, de ha jó, akkor nem számít, csak azt jelenti, hogy nem kell abbahagyni. A papír fehér, a szén fekete, a rajztanár nem magyarázta meg, hogy ez mit jelent, húzom, és ahogy kibomlanak a vonalakból a törzs görcsei, megértem. Azt jelenti, hogy butának kell lenni, rajzolás közben butának kell lenni, nem vaknak és nem hiúnak, csak elég butának ahhoz, hogy elfogadjuk, hogy a vonal csak egy vonal, akkor is, ha több akar lenni.

A vonalak egymásba fonódnak, úgy török szilánkokra a lapot, ahogy az ágak az eget, könnyűnek érzem magam, megértettem valamit, amit a többiek nem értettek meg, az jut eszembe, hogy elmegyek és megkeresem a rajztanárt, és elmondom neki, hogy megértettem, és megmutatom neki a rajzomat is, és ő abból fogja látni, hogy tényleg igazán megértettem a leckét.

Ott a diófa a papíron, olyan, mint egy ezerkarú táncosnő, egy nagy ugrás után épp visszaért a talajra, még viszi a lendület, maga köré kanyarítja a karjait, hogy el ne essen. A fát nézem, a rajzot nézem. Ez a diófa most már az enyém. *(Tizenhét)*

JULES RENARD

VÖRÖSKE (3.)

Az éjjeliedény

I.

Mivel már nemegyszer járt pórul éjszaka, Vöröske vigyázni szokott arra, hogy minden este megtegye a szükséges óvintézkedést. Nyáron ez könnyen megy. Kilenc órakor, amikor Lepic asszony ágyba parancsolja, tesz egy kört odakint, és ezáltal csendes éjszakája lesz.

Télen ez a séta kész kinszenvedés. Hiába teszi meg az első óvintézkedést az este leszálltakor, amikor bezárja a tyúkokat, nem remélheti, hogy ez elég lesz másnap reggelig. Vacsoráznak, töltik az időt, az óra kilencet üt, és már régóta éjszaka van, és ez az éjszaka egy örökkévalóságig tart. Szükség lesz egy második óvintézkedésre.

Ezen az estén is, mint mindig, felteszi magának a kérdést: kell mennem vagy nem kell mennem?

Erre általában igennel válaszol, vagy azért, mert őszintén szólva muszáj mennie, vagy pedig a telihold fénye jelent bátorítást. Néha pedig Lepic úr és Félix bátyja példáját követi. Egyébként nem mindig kényszerül rá, hogy eltávolodjon a háztól az út melletti árokig, ami már majdnem a mezőben van, néha éppen csak lemegy a lépcsőn, ahogy sikerül. De ma este eső dobol a kövön, a szél lefújja a csillagokat az égről, a diófák tombolnak a réten.

Hál'istennek – mondja magában, miután alaposan átgondolta a dolgot – nem kell mennem.

Jó éjszakát kíván mindenkinek, majd megfog egy gyertyát és visszavonul a folyosó legvégén, jobbra található, magányos és csupasz szobájába. Levetkőzik, ágyba

bújik, és várja Lepic asszony érkezését. Az szorosan betakarja egyetlen takaróval, és elfújja a gyertyát. A gyertyát otthagyja neki, de nem ad hozzá gyufát. Majd rázárja az ajtót, mert Vöröske félős. Vöröske előbb élvezi, hogy végre magára maradt. Szeret a sötétben álmódzni. Felidéli az elmúlt napot, örül magában, hogy megúszott néhány meleg helyzetet, és reménykedik, hogy holnap is hasonlóan szerencsés lesz. Máris büszke magára, hogy két napon át sikerül elkerülnie, hogy magára vonja Lepic asszony haragját, és ezzel a reménnyel a szívében próbál elaludni.

Alig hunyja le a szemét, rátör a jól ismert kellemetlen érzés. Ennek így kellett lennie – gondolja Vöröske.

Más ilyenkor felkelne. De Vöröske tudja, hogy nincs éjjeliedény az ágy alatt. Annak ellenére, hogy Lepic asszony kész megesküdni, odatette – mindig elfelejti. És különben is, minek az éjjeliedény, Vöröske mindig megteszi a szükséges óvintézkedést.

És Vöröske ahelyett, hogy felkelne, elmélkedni kezd: Előbb vagy utóbb el kell engednem. Minél később teszem, annál több lesz. De ha most pislek be, csak nagyon kevés lesz, és a lepedő reggelig megszárad. Tapasztalatból tudom, hogy mama észre sem fogja venni. Vöröske könnyít magán, utána behunyja a szemét, és jóízűen alszik.

II.

Egyszer csak hirtelen felébred, és kételkedően figyel a hasát. Baj van – gondolja magában.

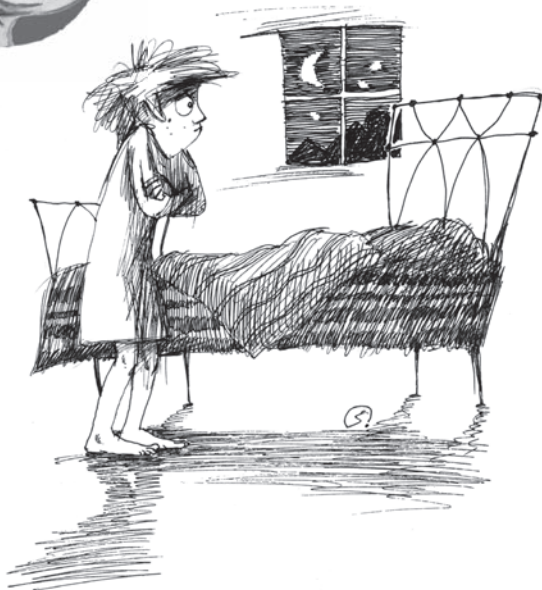
Az imént azt hitte, megszabadult. Túl egyszerű lett volna. Az este a lustaság bűnébe esett. Most bűnhődnie kell.

Felül az ágyban, és törni kezdi a fejét. Az ajtó be van zárva, az ablakon rácsok vannak. Lehetetlen kijutni.

Lefekszik, majd újra felkel. Inkább mozog, járkál, ug-rál, minthogy aludjon, miközben egyre jobban feszítő hasát fogja.

– Anya, anya! – szólítja az anyját elfojtott hangon, attól tartva, nehogy meghallják, mert ha Lepic asszonyság felkel, neki egyszerre elmúlik minden baja, és ő azt fogja

hinni, hogy ugratni akarta. Csak azért teszi, hogy holnap, amikor azt mondja, ő szőlt, ne kelljen hazudnia.

De hogyan is kiálthatna, amikor minden erejével arra összpontosít, hogy elhárítsa a katasztrófát.

Hamarosan egy elviselhetetlen fájdalom arra készíti, hogy ugrálni kezdjen, nekiütközik az ágy karfájának, a falnak, majd a kandallónak, amelynek kétségbeesett mozdulattal felrántja az ajtaját, és elengedi magát, rá a vasrácsra, vonaglik, megadja magát, fájdalma fokozhatatlan boldogságban oldódik fel.

A szoba sötétje sűrűbbé válik.

III.

Már hajnalodik, mire Vöröske el tud aludni. Reggel sokáig lustálkodik az ágyban, amikor Lepic asszony benyit, és fintorogva szimatol:

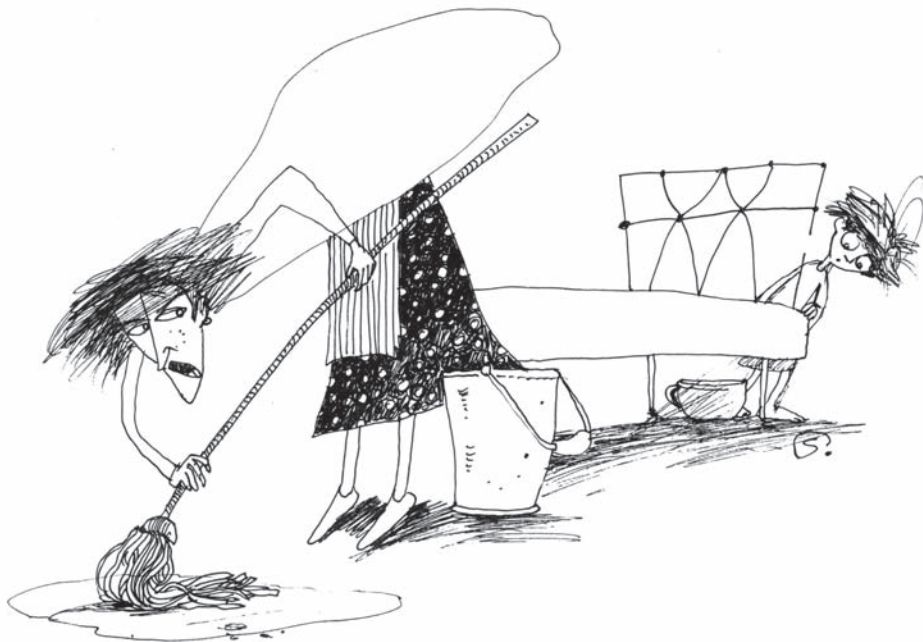
- Milyen furcsa szag!

- Jó reggelt, mama, mondja Vöröske.

Lepic asszonyság lerántja róla a takarót, körbejárja a szobát, és csakhamar megtalálja, amit keres.

- Nagyon kellett pisilnem, és nem volt bent éjjeliedény - mondja Vöröske, gondolván, hogy ez a legjobb módja a védekezésnek.

- Hazug, hazug! - kiált fel az anyja.

Csillag István illusztrációi

A tiltott szerelem

Az első európai novellagyűjteményt Giovanni Boccaccio olasz író írta meg 1348 és 1353 között. A keret-történet szerint Firenzében 1348-ban pestisjárvány pusztít, ezért tíz fiatal, hét nő és három férfi egy vidéki kastélyba vonul vissza. Unalmuk és a betegségtől való félelmük elűzése végett megegyezik, hogy minden nap mindegyikük egy-egy szórakoztató történetet mond el. A száz történet tíz nap alatt hangzik el, ezért a kötet a *Dekameron* (Tíz nap) címet kapta.

Boccaccio az új kor, a reneszánsz írója volt. Elsőként szerepeltetett olyan olasz polgárokat, akik mernek boldogok lenni, és boldogságukért mindent megtesznek, törvényeket játszanak ki, szembeszegülnek a szülői és a férji önkénnyel, s ha vágyaik mégsem teljesülnek, életükről is lemondanak. Ezért nem csoda az, hogy Boccaccio történetei évszázadokon keresztül meghihlették a nagy művészeket. Arról is tudomásunk van, hogy a *Dekameron* történeteit a 20. században a mezőszéki faluban, Széken is olvasták, s mesévé alakítva mondták tovább.

Az egyik novellát egy Leonardo Aretino nevű szerző latinra fordította, ezt a latin nyelvű novellát pedig Filippo Beroaldo versben írta meg. Boccaccio történetét tiszteletben tartotta, viszont kedvét lelte mitológiai alakokkal való benépesítésében, s amikor lehetett, terjedelmes elmélkedéseket iktatott be. Enyedi György unitárius prédikátor volt. Tanulmányutat tett Olaszországban, Franciaországban és Németországban. Útja során szerzett tudomást a történeletről. Bécsi tartózkodása idején, 1574-ben, 23 éves korában a verset magyar nyelvre ültette át. S mivel a házasságról megvolt a maga meggyőződése, tanító céllal kifejtette róla véleményét. Enyedi György szerint Tancredus királynak nem lett volna joga lánya boldogságának útjába állni. Ezért a fiatalok halála után Tancredust büntudat gyötri, és öngyilkosságot követ el. Ez a befejezés mindössze Enyedi György feldolgozásában fordul elő.

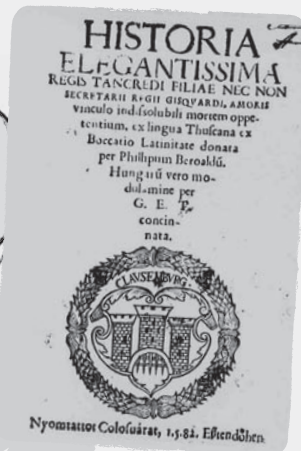
A széphistória Debrecenben jelent meg 1574-ben, ekkor 242 strófából állt. Egy ismeretlen szerző a történetet átalakította, új betoldásokat illesztett be, s ez a változat 1582-ben látott napvilágot, ezúttal Kolozsváron, 310 strófában.

A szerző a következőképpen szólítja meg olvasóit:

*Gyakran históriát, tudom, hallotok,
Szép dolgokat krónikákból olvastok,*

**Enyedi György
versének második
kiadása, 1582**

*Ez dologról, tudom, nem hallottatok,
Szép lött dolgot mondok, kérlek, halljátok,*

*Éneklésem nyújtom most Tancredusról,
Gismundáról, ennek szép leányáról,
Giscardusról, fő kancelláriusról,
Végre szólok nagy szörnyű halálokról.*

Tancredus olasz királynak egyetlen büszkesége volt gyönyörű lánya, Gismunda. Ahogy felnőtt, kérők lepték el az udvart. A király közülük Ardea görög urát választotta vőül, aki végtelenül gazdag volt, kinézése, termete azonban nem volt a legelőnyösebb. A lakodalom lezajlott, a fiatalok boldogan éltek, az ifjú férj korai haláláig. Ekkor felesége a palotába zárkózott, hosszasan gyászolta elveszített férjét. Hazatért édesapjához, s megfogadta, hogy további életét magányban fogja tölteni.

Azonban nem így történt.

Tancredus udvarában élt egy fiatal tanácsosa, akit szegénysorból maga a király emelt ki. Nemességgel nem rendelkezett, bölcsességgel annál inkább.

*Szép természetű, jámbor, ékes beszédű,
Erkölcseiben dicsiretes jó ifjú. (...)*

*Az Úristen felvötte szegény nemből,
Semmi nemességet nem vött atyjától,
Gazdagsága semmi nincsen atyjától,
Mint Dávidot emelte juhok mellől.*

Az udvarban mindenki tisztelte, a király a fiaként szerette, étkezéskor a királyi asztalnál volt a helye. A két fiatal itt vetett szemet egymásra. Gismunda nádszálla

rejtett titkos levélben hívta találkára apja tanácsosát. Éjszakánként ő is kötélén aláereszkedett a palotából, egy barlangban találkozott a szép Gisquardus-szal, aki meg a bozótokon keresztül vergődött át a találkahelyig. „Rest iffiakat Venus asszony nem kedvel” – jegyzi meg magyarulként a költő.

Szerelmüket azonban az öreg király hamarosan, véletlenül leleplezte. Lányának szemére vetette, hogy nemesi származás nélküli férfival gyalázta meg a királyi család hírnevét, s a hiú és gögös király kegyetlenül kivégeztette lánya szerelmét, akit korábban ő emelt ki a szegénységből. Gismunda emlékeztette apját arra, hogy fiatalon bizonyára ő is minden áldozatot meghozott szerelméért, mert a szerelemnek „nagyobb ennek felségednél hatalma”. A szerelmes bármennyire szeretné, nem tudja legyőzni érzelmeit: „Esztelenség habok ellen evezni, Sebes szélnek ellene igyekezni.” S azt is kifejtette: nem hisz abban, hogy valakit a származás tesz nemes-sé, s hogy egy aluról indult, művelt ifjú ne érdemelne ki műveltségével környezete tiszteletét. Ezután Gismunda szobájába vonult és megmérgezte magát. Haldoklása hírére a kétségbeesett apa a szobájába sietett. Gismunda arra kérte, hogy kedvesével egy koporsóban temesse el.

Az apa teljesítette lánya kívánságát. Szegyenében és fájdalmában negyven napig nem jött ki szobájából. Végrendeletében az urakra bízta az ország kormányzását, s handzsár-késével elpusztította önmagát.

Kedves olvasók, ti már számtalan hasonló történetet ismerhettek. Ezért talán elcsodálkoztok azon: miért volt annyira népszerű Boccaccio története, hogy az év-

századok során rendre különböző nyelvekre fordították, s újra és újra átdolgozták. Nos, amikor Boccaccio a novellát megírta, egyáltalán nem volt megszokott az, hogy a fiatalok fellázadjanak a szülői önkény ellen, illetve hogy a szülők beismerjék, nincs joguk beleszólni gyermekeik választásába, hogy mindenki egyformának született, s hogy az ember igazi értékét nem a származása, hanem megszerzett műveltsége adja.

Az irodalom- és a vallástörténet feltételezése szerint Enyedi György a Mészáros nemzetségből származott, Nagyenyeden született. Dávid Ferenc hívéül szegődött, az unitarizmus eszméinek támogatója lett. Prédikátorként, püspökként, teológusként őrződött meg emléke, egyéb verséről nincs tudomásunk. Nevét beleírta Gismunda történetébe: ha a vers strófáinak kezdőbetűit összeolvassuk, a szerző nevét kapjuk meg.

A vers a következőképpen zárul:

Ez éneknek deákból fordítója
Nevét vers fejében el nem titkola. (...)

Az szép rózsza vala már nyílásban,
Piros pünköst havának közepiben,
Másfél ezer hetven négy esztendőben,
Ezt éneklé társához szerelmében.

Csilleg István rajza

Ajándék-emberek

Egyszer, amikor nagyon nagy szükségem volt pénzre, mert egyébként nem tudtam volna megvenni a repülőjegyet első nyugati utamhoz, hogy ösztöndíjas lehessen külföldön, valakik kifizették a repülőjegyemet. Aztán, amikor már az önérzetem nem engedte, hogy szüleim nyakán éljek, egyetemistaként, került egy olyan finn diákom, aki igazából társalkodónőnek használt. Az állítólagos angolórák ideje alatt csak finnül beszélgettünk, jól tartott finom ételekkel, és becsületesen kifizette nekem az órát, többet, mint amennyit kértem. Meg is tanultam az „angol órák” alatt folyékonyan finnül.

Aztán egy férfi ellopta egy rakás pénzem, nem akarok ijesztgetni, ezért inkább nem írom le, hány ezer euróról van szó. Akkoriban nem tudtam, hogyan bánjak a pénzzel, nem becsültem, így az Élet ennek a férfinak a személyében elvitte tőlem. Sok évre rá megismertem egy nagyon bőkezű támogatót. Kifizette képzéseimet, amelyekre jártam s amelyek rengetegbe kerültek, vagy jelentősen bepótolt azok árába. Ha megpróbálnék egy egyenleget készíteni, szerintem most tartok kb. a nullánál, az ellopott kisebbfajta vagyon és a képzésembetámogatásomba befektetett összeg talán most egyenlődött ki.

Lehet, nem értitek, hogy karácsony közeledtével miért írok a pénzügyeimről. Nos, mivel ez a legkézzelfoghatóbb anyagi csereeszközünk, a velem történtek segítségével akartam megmutatni nektek egy érdekes dinamikát. Az élet mindig egyensúlyra törekszik. Valahogy úgy, hogy közben mindig a fejlődésünket se-

gítse. És ehhez nem áttall úgynevezett „jó” és „rossz” embereket felhasználni. Mert milyen jó, hogy ellopták a pénzem, másképp megmaradtam volna valamiféle infantilis gögben; így legalább megtanultam a helyén értékelni és becsülni azt. Ugyanakkor nem kapok szív-bajt, ha nagy kár ér, inkább megnézem, az a nagy kár mit vitt el tőlem és miért. És milyen jó az is, hogy vannak támogatóim, hogy megtapasztalhatom a bőséget, az élet megannyi ajándékát.

Amikor segítséget szenvedtem, akkor a segítséget kellett megtapasztalnom, hogy tudjam, milyen érzés az, amikor az ember kilátástalan, nem lát ki a fejből, nem látja a fényt. Amikor elárasztott a bőség, akkor a bőséget kellett megtapasztalnom, hogy kitágul a világ, bővül a mellkas, megmutatva, hogy amit fejből kilátással kerestem, szívvel-érzéssel kellett volna. Hogy a másik ember ajándék voltát a szívem lángjának fényénél ismerhetem fel. Ha nincs ez a saját szív-fény, akkor beszűkülök, s önmagam farkába harapó, vicсорító, szűkülő kutyaként viselkedem.

Jönnek az ünnepek, ilyenkor sok haszontalan ajándékot is kapunk. Ne törődj velük, mert csak jól felbosszantod magad. Inkább, ha kell, titokban, mustráld meg egy kicsit szíved lángjának fényénél az ajándékozót. Lásd, a sok minden ellenére, amin ő is keresztülment, ő is ajándéka az életnek, éppen úgy, mint te. Ehhez semmi mást nem kell tenned, csak fókuszálj váltanod, arról, hogy „én kapok ajándékot”, arra, hogy egy ajándék-ember találkozik egy másik ajándék-emberrel.

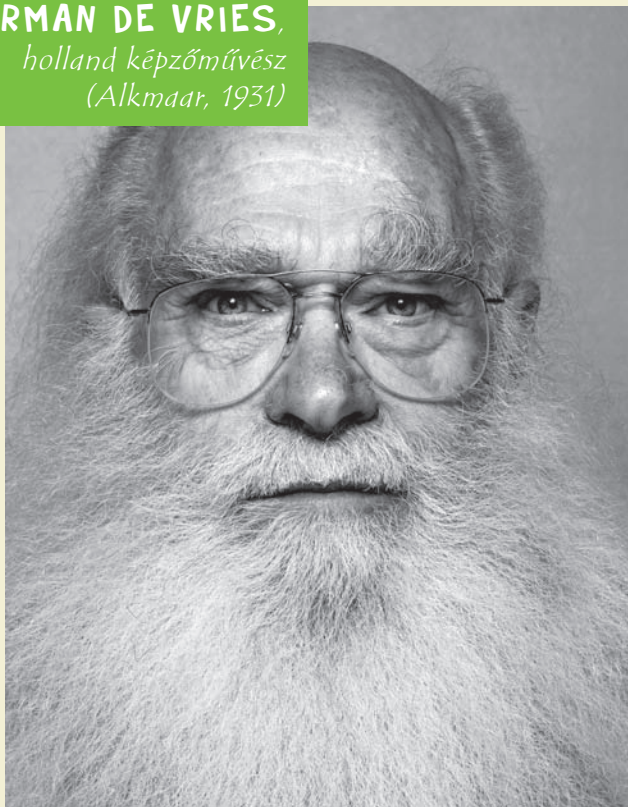
Kónya Eszter illusztrációja

A természettel dolgozom

A Szín-téren:
HERMAN DE VRIES,
holland képzőművész
(Alkmaar, 1931)

„A természet, minden megjelenési formájával együtt: kinyilatkoztatás (...) a természet önmagában is elég, és az embereknek is elég kell hogy legyen, mert a természet: művészet”

– írta Herman de Vries 1993-ban, amikor immár több mint két évtizede ennek jegyében alkotott. Nevét kisbetűvel használja, az alázat jeleként. Jelenleg Németországban

él, a Fekete-erdőben van a műterme. Munkái az ember és a természeti környezete közti viszonyt elemzik. Ezeket a gyorsan mulandó, költőiséget árasztó műveit állította ki az idei Velencei Biennále holland pavilonjában. Képekben, színekben és szagokban, installációkban mesél ennek a kapcsolatnak az elvesztéséről és az átalakulásról, a létről, a mulandóságról. Gazdag képiségében, környezettudatos üzenetében nagyon erős, határozott, konkrét kinyilatkoztatások ezek. A 21 munkát bemutató kiállítás (1974–2014 között készültek) néhány darabja a helyszínen öltött formát.

A természeti környezet bonyolultságának, végtelen változatosságának és folyamatos változásainak közvetlen megragadását mutatja fel a művész. Kiválaszt egy darabot a Természetből, elrendezi vagy a véletlenre bízta, de anyagi létükben nem változtatja meg a műalkotásá átalakított természeti produktumokat. Így a kövek, növények, szenek, rózsabimbók természetes alakjukban és konkrét szépségükben kerülnek kortárs művészeti kontextusba. A termé-

szeti népek ősi hite, rituáléi köszönnek vissza de vries ökológiai ihletettséggű művészeti akcióiban, amelyekben alkotóként a sámán szerepét átvállalva közvetít az ember és a természet erői között.

„Minden a természetből fakad. A természet nélkül nem lenne kultúránk.”

„A képzőművészetben meg tudod mutatni azt, amit nem tudsz megfogalmazni a nyelv által. A nyelv feldarabolja a világot, de amit mutatok, az ott van, egy egység része.”

ami a váratlan vihar, eső ellen nyújt menedéket a „mező” tulajdonosainak és látogatóinak.

Az ipari tájban ember által létrehozott, érintetlen („ember előtti”) természetet, Paradicsom-kertet képzelünk el. Művészi koncepcióját herman de vries „dekulturálás és renaturálás”-nak (Dekulturierung und Renaturierung) nevezi. Nem a természetbe, hanem a denaturált kultúrsivatagi tájba történő beavatkozásról van szó, amelynek célja az iparosítás előtti természeti állapot rekonstrukciója. Vannak elemzők, akik a „mezőt” nem műalkotás-

1985-ben Eschenau közelében egy kb. 4000 négyzetméter alapterületű földterületet vásárolt. Sövénnyel zárták körbe, a környéken előforduló, vadon növő és nemesített fajok, mogyoró, kökény, galagonya, vadrózsa, madárberkenye, naspolya, vadalma, vadvadkörte, szilva stb. felhasználásával. Az előzőleg legelőként használt terület felső, műtrágyázott talajrétegét eltávolították, és arra vártak, hogy lassan a talaj visszanyeri vegyi összetételének természetes egyensúlyát. A későbbi években ő és felesége az útszélről, erdőaljjáról gyom- és vad-

virág-magokat gyűjtöttek, amit magához tért földjükön vetettek el, szabad utat engedve a vad- és gyógynövények elterjedésének. Érdekesen alakult a táj, a szabadjára engedett fű csomókban, alacsonyabbra nőtt, közöttük a telepített növények, szigeteket képezve, belakták a területet. Felütöttek fejüket a kis dolgozók is, hamarosan pók, rovarok, vakondok, giliszták, különféle madarak költöztek be. A „mezőt” a sövénybe vágott nyíláson át lehet megközelíteni. Egy kis gyertyánligetet is létrehozottak,

ként, hanem múzeumként határozzák meg, vagy botanikus kertként emlegetik. Csodás dolog lehet mindenképp!

A *Földtől mindenfelé* (from earth: everywhere) egy egész falat betöltő, 84 képből álló együttes, amely különböző talajminták papírra dörzsölését mutatja. Ezeket de vries a földgolyó legtávolabbi részeiről gyűjtötte össze, egyfajta személyes talajmúzeumot hozva létre. Egyik sárga, sáros földminta például az ausztrál őslakosok földjéről származik. Talán az egyik legősibb festékanyag a Földön, de vries szerint, aki fontosnak tartja kiemelni: az eredetig gyűjti, nem a képmást.

Gyönyörű a nagy darab szénrel írt, rajzolt szöveg, lenyűgöző lehet a temérdek rózsabimbó látványa, illata a kiállítótér közepén, személyes kedvencem pedig egy csodás, keménykötésű, sötétzöld borítójú könyv, a *flora incorporata*, amelynek minden egyes oldalán egy-egy növény neve áll: az összes, emlékei szerint elfogyasztott növény nevének gyűjteménye ez.

Magyar festők háromkirályai

Ferenczy Károly mágusai titokzatos, sötét erdőben lovagolnak Betlehem felé (A háromkirályok, 1898)

Iványi-Grünwald Béla festményén a királyok útja napfényes, dombos tájon vezet Jézushoz (Háromkirályok, 1903)

Koszta József napsütötte tájba helyezte a magyarok védőszentjeként tisztelt Nagyboldogasszony előtt hódoló királyokat (Három királyok, 1906)

A budapesti fásori evangélikus templom oltárképe a barokk kor stílusát idézi (Benczúr Gyula: Napkeleti bölcsek Jézusnál, 1911)

Fényes Adolf királyai hóval borított tájon követik a csillagot (A Betlehemi csillag, 1920 körül)

Pekáry István mediterrán városon áthaladó királyait és kíséretüket angyal vezeti Betlehembe (Háromkirályok, 1941)

A titokzatos háromkirályok

Pártus viseletbe öltözött, azonos korú, fehér bőrű napkeleti bölcsek egy római katakomba 4. századi falfestményén

A mágusok imádása egy kis-ázsiai (kappadókiai) sziklatemplom 11. századi falfestményén

Betlehemhez pálmával jelzett ligeten át közeledő háromkirályok a ravennai mozaikon (576)

„Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk! Három király mi vagyunk.”

(József Attila)

A Máté evangéliumában leírtak szerint Jézus születésekor mágusok érkeztek napkeletről Betlehembe, hogy hódoljanak az újszülött Megváltónak. A mágusok kilétét legendák sora övezi. Hazájuk lehetett Arábia, Perzsia, Babilónia vagy Mezopotámia, lehettek a csillagjósáshoz értő perzsa papok, arab csillagászok, vagy a Közel-Keleten Jézus születésekor uraló pártusok tudós követői. Ez utóbbit látszik igazolni, hogy a legrégebbi ábrázolásokon a pártusok jellegzetes ruházatát, csúcsos, lehajló végű fővegét viselik.

A 6. században a keresztény világban már királyi fenségeként tisztelték őket. Nevük is ekkor került a köztudatba: a ravennai Sant' Apollinare Nuovo bazilika falát díszítő mozaikra ismeretlen művész a Baltassar, Melchior és Gaspar neveket írta. Nevük jelentése: Isten óvja életét, Fénykirály, illetve Kincstárnok.

A hagyomány szerint Szent Tamás megkeresztelte őket, vértanúként haltak meg, majd csontjaik a Szentföldről Konstantinápolyba, Milánóba, végül a kölni dómba kerültek. Az utazók, kereskedők, pásztorok, gazdák és favágók védőszentjeiként – Magyarországon a tímárok és a szücsök patronusaiként is – tisztelték őket. Naptári ünnepük január 6-a, vízkereszt vagy a háromkirályok napja.

A Kárpát-medencében vízkeresztkor az ünnep része a házszentelés és a gyermekek háromkirály-járása vagy csillagjárása (Böhm Pál: Betlehemes készülődés, 1870)

Római viseletbe öltözött mágusok az arles-i St. Trophime katedrális román kori bejáratát díszítő domborművön

Ajándékaikat átnyújtó háromkirályok az autuni Szt. Lázár katedrális román kori, 12. század elején faragott domborművén

Római uralkodók mint mágusok a pisai Keresztelőkápolna szőszékét díszítő domborművön (Nicola Pisano alkotása, 1260)

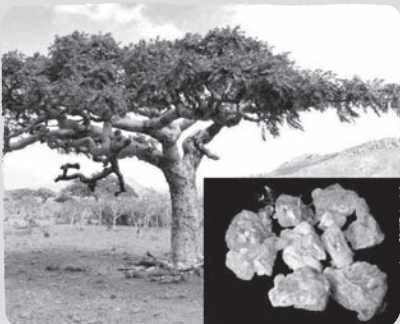

Termésáramy-rögök, amelyekhez hasonlót a napkeleti bölcsek ajándékozhattak Jézusnak

A római polgárok hétköznapi viseletébe, övvel megkötött tunikába, köpenybe és csizmába öltözött mágusok ajándékaikkal egy 4. századi római szarkofágon

Tömjénfa és évezredek óta füstölőszerként, orvosságként használt gyantája, a tömjén

A napkeleti bölcsek ajándékai

„Hoztunk aranyat hat marékkal, tömjént egész vassfazékkal.”

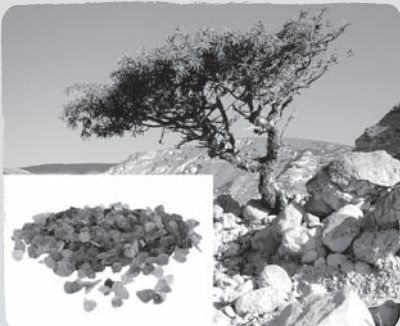
(József Attila)

Az evangéliumban leírtak szerint a mágusok aranyat, tömjént és mirhát ajándékoztak Jézusnak. A 4. században az ajándékok számából következtettek arra, hogy hárman lehettek, és az akkor ismert földrészek, Ázsia, Afrika és Európa követeinnek tartották őket.

A nemesfémek királyaként emlegetett arany a régi kultúrákban a tökéletességet, a hatalmat jelképezte. Ebből készültek a koronák, és a középkorban a legfontosabb fizetőeszköz lett. (Magyarországon a pénzneve is „arany” volt.)

A tömjén – az Észak-Afrikában és az Arab-félszigeten honos tömjénfa kérgének megsebzésekor kicsorduló, majd megszilárduló illatos gyanta – szintén értékes ajándéknak számított. Vallási szertartásokon füstölőszerként használták, hogy – hitük szerint – elűzze a gonosz szellemeket. Temetésekkor a felszálló tömjénfüst a halott lelkének égbe emelkedését, a keresztény templomi szertartásokon pedig az Istenhez eljutó imádságot jelképezte. (A tömjént orvosságként is használták égési vagy vérző sebek kezelésére, fájdalomcsillapításra.)

A mirhát – a somáliai balsamfa (mirhafa) mézgjáját – egyaránt használták füstölőszerként és gyógyszerként, fertőző betegségek kezelésére. Az ajándékok tehát a Szent Család „házi patikájának” is részévé válhattak.

Szomáliai balsamfa (mirhafa) és megszilárduló mézgjája, a mirha

Ajándékokkal érkező napkeleti bölcsek egy 13. századi örmény kódexben

A mágusok imádása Duccio di Buoninsegna falfestményén a sienai székesegyházban (1310)

A háromkirályok imádása Stefan Lochner oltárképén, a kölni katedrálisban (1410)

A Jézus születésekor feltűnt csillag Herradis von Landsberg elzászi apátnő *Hortus deliciarum* (Örömök kertje) című kódexében (1185)

Útjukon a betlehemi csillagot követő, a csillagra mutató királyok a *Hortus deliciarum* egyik illusztrációján

A Vénusz bolygó mint nyolcágú betlehemi csillag a királyok imádsását ábrázoló mozaikon, Rómában, a Tiberisen túli Szt. Mária templomban (1300 körül)

A betlehemi csillag rejtélye

„Lángos csillag állt felettünk gyalog jöttünk, mert siettünk...”

(József Attila)

Máté evangéliumának leírása szerint a napkeleti bölcsek a Messiás eljöttét hírül adó fényes csillagot követve jutottak el Betlehembe. Az ún. betlehemi csillag azonosítására az évszázadok során számos feltevés született. Voltak, akik a Hajnalcsillaggal, a Vénusz bolygóval azonosították, amely a legtöbb ábrázoláson (pl. a ravennai mozaikon) nyolcágú csillagként jelenik meg. Mások üstökösnek vélték (Giotto di Bondone az 1301-ben feltűnt Halley-üstököszt festette betlehemi csillagként páduai freskójára), esetleg felfénylő szupernó-

vának. Az égi jelenségeket pontosan feljegyző kínai csillagászok azonban Jézus születésének idején sem üstökös, sem szupernóva feltűnését nem figyelték meg.

Johannes Kepler német csillagász az 1600-as évek elején feltételezte, hogy a bibliai „csillag” a Jupiter és a Szaturnusz bolygók szoros együttállása – több száz kilométernyi távolságuk ellenére látszólag egymás közelébe kerülése – lehetett. Mivel időszámításunk kezdetén a Halak csillagképben háromszor is sor került hasonló együttállásra, Kepler feltételezése tűnik a legvalószínűbbnek. Annál inkább, mert akkoriban a Szaturnuszt a zsidók, a Jupitert a királyok „csillagának” tartották, a Halak pedig a Megváltó csillagjegye lett.

A Jean Fouquet miniatúráján kétszer megjelenő csillag mintegy kijelöli a mágusok útját napkeletől a betlehemi jászolig, a tэрdeplő királyt a festő VII. Károly francia uralkodóról mintázta (1450 körül)

A királyokat Betlehembe vezető angyal, kezében a csillaggal, Edward Burne-Jones falkárpitján (*A betlehemi csillag*, 1890)

A betlehemi istálló csillaggal, pásztorokkal és lóháton érkező bölcsekkel egy mexikóvárosi templom falfestményén

Mézeskalács-betlehem: királyokkal, állatokkal, a Szent Család felett a „lángos csillaggal”

Robert de Lisle angol főnemes zsolnároskönyvének miniatúráján a gyermek Jézus megáldja a királyokat (1310 körül)

Leonardo da Vinci befejezetlen rajza: A háromkirályok imádása (1481 körül)

A reneszánsz és barokk kori ábrázolásokon a legidősebb király rendszerint Mária előtt térdel, és koronáját vagy süvegét a földre teszi (Hans Memling: A mágusok imádása, 1470)

Műalkotások a betlehemi királyokról

„Kedves három királyok, jóéjszakát kívánok!”

(József Attila)

A hegyeken, völgyeken, sivatagokon át ezer kilométernél hosszabb utat megtevő napkeleti bölcsek James Tissot festményén (1890)

Az ókeresztény kori ábrázolásokon (római katakombák falképein, szarkofágok faragványain) és a római kori templomokat díszítő domborműveken a jászolban fekvő vagy Mária ölében ülő Jézusnak ajándékaikat átnyújtó bölcseket látjuk. A mágusok egyike rendszerint a fölöttük álló csillagra mutat, amelynek fénycsóvjája gyakran a Gyermekre világít. Az 5-6. századtól az ábrázolás többségén a királyok a három életkort képviselik: Gáspár fehér szakállú aggastyánként, Boldizsár fekete szakállú férfiként, Menyhárt

fiatalemberként jelenik meg. A középkortól a legfiatalabb királyt, mint Afrika követét, fekete bőrűként örökítették meg.

A késő középkori oltárképeken, falfestményeken és a kódexek illusztrációin drága ruhákat viselnek, ajándékaikat aranyból készült, drágakövekkel díszített kelyhekben, kincsesládákban adják át. A 11. századtól a domborműveken és az illusztrációkon egyaránt gyakori a megpihenő – szinte mindig egy ágyban, fejükön koronával alvó – királyok ábrázolása.

A reneszánsz, majd a barokk stílus korának sok alakos, mozgalmas képein angyalok, szentek, pásztorok, a királyokat kísérő lovasok, kutya és egzotikus állatok (tevék, elefántok, leopárdok stb.) is megjelennek.

Bölcsőszerű mélyedésben alvó mágusok a soriai Szent Domonkos katedrálisban (12. századi dombormű)

Az angyal intó szavát álmukban hallgató királyok Földnélküli János angol király Zsolnároskönyvében (1200 körül festett miniatúra)

Egy ágyban alvó királyok – felettük a valószínűleg más mester által festett angyallal – a 15. századi Salzburgi misekönyv iniciáléján

Rika erdeje, hiedelmek rejteke

Sepsiszentgyörgyről, a sárkány és a vitéz árnyékából a Hatod-hegyen át Barót felé kanyarodik utunk. A közelben titokzatos rengeteg terül el, a Rika erdeje. Itt, az évszázados fák sűrűjében lakoznak a magyar és a hun nép rokonságának legendái.

Háromszék észak-nyugati felén, pontosabban Vargyas községtől Székelyudvarhely irányába haladva fekszik a Rika erdeje. Ez az úgynevezett Rika kistérség, amely nem kisebb személyiség sírját rejtí, mint a hunok Réka királynéját, Attila feleségét. Legalábbis a hiedelem szerint.

Benedek Elek regél egy-két történetet a Rika erdejéről, a maga szeretetteljes és lelkes modorában, hiszen szülőfaluja, Kisbacon a közelben fekszik. Elek apó lobo-gó lelkű lokálpatrióta volt, legyen szó Erdélyről, Székelyföldről vagy Háromszékről. Nem kell tehát csodálkozni azon, hogy a Rika erdejéhez kapcsolta a székely himnusz szövegét is, egy gyönyörűen, kellő rejtelmességgel száradokon át ívelő történettel, amely Attila és Réka házasságával kezdődik, s legkisebb fiuk, Csaba és vitézei szellemének az őshazából Székelyföldre való visszatérésével végződik.

Dióhéjban felelevenítem ezt a legendát, lehet, van köztetek olyan, aki nem ismeri. Miután Attila meghódítja a világ népeit, békében örvendezik sikereinek és családjának. Sokat tartózkodik a Rika várában is, „ahol a legkedvesebb helye volt Attilának”. Igen ám, de boldogságának hamar vége szakad: Réka királyné megbetegedik és halálát érzi közeledni. Úgy intézkedik, hogy holta után hét nappal a fiaik csókolják meg a szemét, s akinek kinyí-

lik, az legyen a hunok vezetője Attila után. Az elhunyt édesanya választása Csabára, a legkisebb királyfira esik. Rékát a Rika vára alatt folyó patak partjára temetik, s Attila hatalmas követ hengerített rá, hogy emberi kéz meg nem zavarhassa felesége nyugalját.

Sok esztendő után Attila újra akar nősülni, de lakodalma éjszaká-

Delacroix: Attila, a hun (1843-1847)

ján hirtelen meghal. A hun nép tehát vezér nélkül marad, s Csaba, a kiválasztott, valamint Aladár, a legnagyobb fiú harcolni kezdenek a királyságért. A küzdelemben rengeteg hun vitéz veszíti életét, a végén csak ötezen maradnak, ők is sebesülten. Ekkor Réka királyné egy turulmadár által megüzeni Csabának, hogyan lehet a katonákat meggyógyítani. A talpra álló sereget Csaba kétfelé osztja: háromezren Székelyföldön maradnak, kétezen elindulnak az őshaza, Szittyország felé. Háromszor fordulnak vissza útjukból Csaba katonái, hogy a bajba jutott székelyeket megmentésék. Aztán hiába várják őket, ottmaradnak Szittyországban, míg Isten egy égi jelt nem mutat az indulásra.

Csakhogy évszázadok múltán negyedszer is pusztulás fenyegeti a székelyeket az ellenség túlereje miatt. Ekkor Csaba vezetésével „fölkerekedének a halott vitézek, végigszáguldanak a csillagos ég boltozatján, sebes szélnél sebesebben, a gondolatnál is sebesebben, s a székely határon, hol az ég reá hajlik a hegyekre, leszállanak az égből”. Legyőzik a székelyek ellenségét, s „a Hadak útja a paripák lába nyomán ott ragyog az égen, csillagos estéken”.

Szép mese, ugye? Nem is juthat más eszünkbe róla, mint: „Csaba királyfi, csillagösvényen”.

A Louvre Múzeumban őrzött érme, amelynek felirata: Attila, Isten ostora

Csaba útja – metszet a 19. századi, Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képen című könyvből

A hun–magyar rokonság elmélete, bár sok szempontból vonzó, tudományosan nem bizonyított. Először a középkori krónikaírók eredeztették a magyar népet a hunoktól, mintegy ezzel is emelve a magyar királyi ház dicsőségét. Jóllehet manapság is tömegek esküsznek rá, a magyarok és a hunok közötti rokonság fikatív marad, míg a történettudomány ilyen irányú meggyőző bizonyítékokkal nem szolgál.

A Rika erdő peremén mégis mindmáig eleven a Réka királynét s rajta keresztül Attilát, Csabát, valamint a ketős honfoglalást megidéző legendakör. Ez Benedek Eleknek és a hozzá hasonló nagy mesemondóknak köszön-

hető, de a térségben valamikor álló titokzatos váraknak is, amelyek termékeny alapot szolgáltatnak a mondáknak. Ezek a Kustály vára és a rikai toronyvárak: olyan, négyzet alakú építmények, amelyek oldala 8–16 méter, a fal vastagsága azonban eléri a 2,4 métert is. Manapság még elképzelni is nehéz egy ilyen erődítményt, annyira masszív és rejtélyes.

Többek között Sófalvi András régész kutatta ezeket, aki arra az eredményre jutott, hogy leletanyaguk alapján az Árpád-korra, pontosabban a 12. századra tehető (kutatásairól az itthon.transindex.ro honlapon olvastam népszerűsítő cikket), és olyan gerincutak mentén épültek, amelyek használata a népvándorláskorig visszavezethető. A régész szerint ezek az építmények szokatlanul koraiak, Erdély legrégebbi kővárai közé tartoznak, szerepük pedig mindmáig nem tisztázott.

A történelemtudomány szerint tehát a rikai erődítmények nem lehettek az Attiláé, hiszen a hunok erdélyi jelenléte után hozzávetőlegesen hét évszázaddal épültek. A népi képzelet mégis a hunokhoz kapcsolja ezeket a toronyvárakat, hiszen a középkor után szerepük feledésbe merült, s innen kezdve a fantázia helyet adhatott a legendáknak. Néhány éve egyiket újjáépítették, és Réka feltételezett sírhelyét is kopjafa jelzi. Így válik a mesés történet kézzelfogható valósággá a kirándulók számára, akik közül sokakban fel sem merül, hogy a legendák és a történelem itt egymástól jelentősen eltávolodtak.

Az egyik felújított rikai vár

Réka királyné feltételezett sírhelyét mutató útjelző tábla a Rika erdejében

Táborozni (ismét) jó!

Ezt nem csak én, hanem ti is mondjátok, íjátok. Ismerőseim, tanár kollégák gyakran kérdezik, hogy néhány napra, esetleg hétvégére hová érdemes menni?

Nos, megpróbállok néhány általam ismert tábor ajánlani, igaz, ezek többsége inkább nyáron látogatható, a sízés vagy a téli sportok szerelmesei jobb, ha másfelé érdeklődnek.

És sorolom is: az algyógyi Keresztyén Ifjúsági Központ, ahonnan lehetőség van meglátogatni Dévát, a piski arborétumot, a Kenyérhegyet; a kőrspataki tábor, szalmafonással, a bögözi tó felkeresésével, kézműves tevékenységekkel; a Sepsiszentgyörgy melletti Benedekmező,

ahol szintén lehetőség nyílik kézműveskedni, lovagolni, túrázni; a Kalibáskó gyerekvilág tábor, számos programmal, tematikus együttlétekkkel; Alsócsernáton, Haszmann Pál Múzeum, fafaragással, kézműveskedéssel, túrázási lehetőséggel.

Ha pedig a sízés, a téli sportok a cél, akkor érdemes a hegyek környékén, a Madarasi Hargitán, Hargitafüfördön, Csomafalván, Sugásfüfördön, Tusnádfüfördön vagy Borszéken keresgélni.

Ez a rövid ízelítő, remélem, kedvet hoz arra, hogy rákeressetek az interneten az említett helyekre, és osztályotokkal, ismerősökkel belevágjatok a kalandba.

Elő hát a (sí)bakancsokat és jó túrázást!

Karácsonyi lázban

Decemberben egyre nehezebben koncentrálok a teendőimre. Gondolom, ezzel ti is így vagytok, hisz kinek van kedve házi feladatot írni vagy tanulni a felmérőre, amikor ebben a hónapban minden megváltozik körülöttnk? Elő kell venni a télikabátot, iskolába menet pedig arra figyelni, ne fagyjon orrunkra a lélegzetünk. Figyelemmel követni az üzletek megújuló kirakatát, és nem megcsúszni az iskolalépcsőn. A karácsony előtti örület, ami minden évben megelőzi a békés Szentestét, valljuk be: fárasztó. A vakáció előtti hetek az iskolában vagy túl

vált ismertté. Ha európai hiphopról beszélünk, a legtöbb embernek a francia vagy német ugrik be egyből, a svéd hiphopról keveset tudnak. Svédország kis ország, nyolcmillió lakossal, és csak ők beszélik a svéd nyelvet. Mint ahogy mi, magyarok élünk a Kárpát-medencében, körülvéve szláv népekkel, és csak magunk között tudunk kommunikálni nyelvünkön. Ezért is kezdtek már 1991-ben angolul rappelni, tudták, csak így juthatnak nemzetközi színpadra. Ez idővel beigazolódott, hisz napjainkban nagy sikernek örvend a **Looptroop Rockers** csapat.

1998-ban megalapítják saját kiadó-jukat, a David Vs. Goliath-ot. Ez után, 2000-ben megjelenik, *Modern Day City Symphony* címmel, első nagylemezük. 2002-ben követi a második album, a *The Struggle Continues*, majd 2005-ben a *Fort Europa*. Ezen országuk bevándorláspolitikáját kritizálják. 2007. február 9-én kiszáll a zenekarból Cosmic, hogy családjával tudjon több időt tölteni. Ő foglalkozik a zenekar hivatalos oldalával. Ekkor változtatják meg nevüket Looptroop-ról Looptroop Rockers-re. 2008. április 23-án pedig megjelenik negyedik albumuk, *Good Things* címmel.

A csapat tagjai olyan szubkultúra képviselői, amely gyakran a tinédzserek világához áll közel: ilyen a rasztahajjal graffitizó frontember. Szövegeikben gyakran lázadó fiatalok

perspektíváját vélem felfedezni. Ízlésemnek megfelelő finomsággal nyúlnak az obszcén vagy trágár szavakhoz. A hiphopra általában jellemző szabadszájúság az ő dalikban kellemesen vegyül a lírai könnyedséggel, így inkább elgondolkodtató, magával ragadó lüktetés jellemzi a szövegeket. Zenéikhez gyakran készítenek videókat, amelyeket ti magatok is megkereshettek. Bátran böngésszettek az interneten a Looptroop Rockers után, és bólogassatok a kifinomult hiphop beat-ekre – én most éppen ezt teszem :).

Lelkiekben gazdag felkészülést kívánok karácsonyra és mókában gazdag zenehallgatást decemberre, kedves barátaim. Találkozunk az új esztendőben, megújulva és felfrissülve, sok új zenei élménnyel!

stresszesek, vagy értelmetlenek. Ám mielőtt azt gondolatok, túlzottan negatívan gondolkodom, beismerem, iskolai éveim alatt a legszebb élményeim mindig decemberben történtek.

Ebben a hónapban valahogy mindenki érzékenyebb a szokottnál, mindenki egy picit figyelmesebb. Váratlan izgalom előzi meg az osztályban a „cetlihúzást”. Te már tudod, mit adsz ajándékba annak, akinek a nevét kihúztad? Ilyen és ehhez hasonló kérdések között nehéz eldönteni, milyen zenét hallgass.

Választásom talán pontosan ezért esett a svéd hiphopra. A csapat, amelyikről most szó lesz, 1991-ben alakult Looptroop néven. Két MC-je (a ceremóniamester, rapper rövidítése) Promoe és Cosmic művésznéven

Ti írtátok

Irodalmi pályázatunk első fordulójának felhívására jelentkezett többek között *András Hanna Júlia*, elküldte fiktív eredetlegendáját, amelyben egy hozzá térben közel álló hely,

a csíkpottyandi harangláb történetét írta meg. A szabadon választható műfajok közül ő leginkább a mesei világ motívumaival élt, így sikerült fordulatos és humoros szöveget formálnia. A mesés, legendás világ a szöveg nyelvezetében is megjelenik, megfigyelhetjük a nyelvjárási kifejezéseket, amelyeket tudatosan használt Hanna.

Jakab Hanga Villó

Csíkpottyandi harangláb

A csíkpottyandi haranglábát réges-régen, még az ősi lakosok építették egy csodálatos helyen. Nagy múltja van ennek a harangnak.

Annak idején a lányok minden évben elindultak a mezőre kakaskát, margarétát szedni, nagy énekszóval, vidámsággal. Reggel hat órakor keltek, indultak, és este nyolc órára otthon voltak általában – hisz mindannyian tudjuk, nyáron későn sötétedik, és sokáig kint lehet maradni a mezőn, erdőn.

Egyik év tavaszán, éppen mielőtt indultak a lányok a mezőre, kimentek a haranglábhoz imádkozni, elmondtak egy-két imát, és indultak is útnak. A falubeli lányok nagyon szerették ezt a napot, amikor kimennek a természetbe játszani, szórakozni. A kis virgonc lányok már félúton jártak, amikor varázslatos kopogásra lettek figyelmesek. Csudálkoztak, mi is lehet az, hát egyszer csak látják, hogy egy ugyanolyan harang van a fák mögött, mint amilyen a kicsi pottyandi. Valami belülről kopogott. A lányok nagy félelemmel osontak oda, féltek, nehogy egy vadállat legyen ott. Az egyik bátor lány odament és kinyitotta az ajtót, hát egyszer csak meglátnak egy öregasszonyt, aki diót tör. A lányok elnevelték magukat:

– Kutyateremtette! Mit csinál itt, öreganyám? – kérdezték, de a néni nem válaszolt. Feléjük nyújtott egy-egy diót, hogy kóstolják meg. A lányok be is kaptak egy-egy diót, aztán nagy harangszóra lettek figyelmesek. Összenéztek, vajon mi történik. Kilépnek a harangház ajtaján, és látják, hogy az erdő összes állatának a fele ott van. A csodálkozásból majd elájultak. Egyszer csak az egyik állat megszólal:

– Ha megválaszoltok egy találos kérdést, akkor a ti csodaszép falutokat világhírűvé tesszük, híret visszük az összes állatnak, és azok az embereknek – mondta a farkas.

– Mi szívesen válaszolunk bármilyen kérdésre! – felelték a lányok.

– Miért hívják a pottyandiak haranglábnek azt a helyet?

A lányok nagy gondolkodásba kezdtek, hogy vajon miért is? Sugdolóztak, végül eléáll az egyik lány, Rózsi, és ezt mondja:

– Mert a harang a dombtetőn van, és a domb mellett van a házunk, ahonnan úgy tűnik, hogy a harang lába a domb.

Az állatok nem érezték, hogy mit hadar a lány, ezért ezt mondták:

– Sajnáljuk, de ebből nem értettünk semmit, így nem tartjuk be az ígéretet.

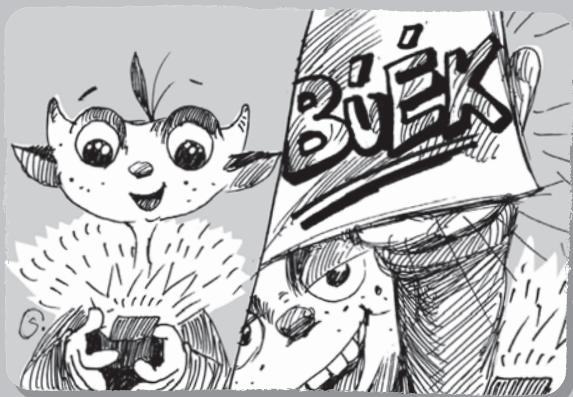
A lányok nagyon elkeseredtek, s kesergésükben azon vették észre magukat, hogy beesteledett. Nagy bűnük ereszkedve indultak hazafelé. A faluban azzal a gondolattal várták őket, hogy eddig biztosan jól megrakták a tarisznyájukat gyógynövényekkel, de sajnos nem így volt. A lányok nem is mesélték el, hogy mi történt az útjuk során, csak lehajtott fejjel mentek a sötét utcán haza.

Sok gondolkodás után rájöttek, hogy a harangláb igazából azt jelenti, Isten lába, mert mikor Isten a lábát megmozgatja, akkor a harangok megkondulnak, így tudhatják a falubeli emberek, hogy valami veszedelem fog történni. A mi kicsi Pottyandunk híres a maga módján, sok látogatót vonz. Úgy látszik, mégiscsak pletykáltak az embereknek az állatok.

András Hanna-Júlia

Az igazi ajándék

Csillag István rajzai

Cimbi naplója

Szijasztok!

Ez tényleg diszk krimi nációjó ami a ziskolába fojik. A diákot nem hejtesiti senki, de a tanárt mindig. Met potolhatatlan ember nincs, esztet anyuci monta, amikor szegén postás kiszédült az emeletről! S hogy hultak a levelek, pedig pontosan tavasz volt. S a tanárok tényleg mind potolhatok. Csak tudnám miért potojják egyiket a másikal. Sose roszat jóval, met jó nincs. Szerintem ha hiánzik met beteg, vagy elutazik, vagy csak úgy, akor az legyen jukas óra. Met annál jobat még úgyse fedeztek fel. Illetve a móccertani nap. Az mégjob! Akor a tanárok mennek iskolába tanulni sa diákok othon ülnek. Mi is megérdemejjük a szabad napot. S minket miért nem hejtesitnek? Ha a diák hiánzik, mehesen be egy másik diák sne kapjon hiánzást. Ez szerintem anyira logikus mind kémiából a kovalens kötés, vagy matekból a szinusz függvény, vagy bioszból az ökológiaji egyensúly, vagy logikából a logikus gondolkodás, de mégse gondol rá senki.

Nálunk az osztájban a zikrek már felfedezték a hejtesitést. Ha hiánzik Janka, feláll kéccer a tezsvére, Bi Janka, s kész. De mi, a töbiek, szenvedünk. S velünk együtt szenved a tornatanár. Szegén a nyáron lement a tengerre, buvárképzésre, sadig ült a víz alatt, hogy most polip van a zorrában. Eddig ojan volt az orra, mind a sósuborka, most ojan mind a tengeri uborka. Smég ott van a füle, edig kajla volt, most kagyló.

Enyit a nyárról. Mozsmár tél van. A disznyót is levágtuk. Vagyis leölte a mészáros. Ojan kancsi volt, hogy a disznyó orrát nézte s a farkát láta. Monta apucinak, fogja meg a disznyót, de mikor a késsel célzott, apuci elfutott, met a nézése veszéjes volt. Sa járása s a cipőjének a ringása még veszéjesebb. Na de a disznyót szépen elintézte, kedvesen ránézet s asztot monta: na te disznyó, készüjj fel, met nincs több korpa csak gyönyörű haj. Sajnáltam a disznyót. Pont ojan az orra mint a konektor. Eszembe is jutot a könyv amit a multkor olvastam, egy krimi. A konektorba néző csiga szivszorító története.

A legboldogab a kutyánk volt. A puli. Magyar fajta. Apuci más kutyát nem engedet a zudvarra. Mikor kicsi volt, tuttuk, hol a kutya, skörülöte a szőre. Most mán csak a szőre van, a kutyát alatta nem lássuk. De anyuci szerint ott kell legyen, met a szőr nem ugat.

Remélem, a Zangyalkát nem ijeszti el az ugatásal, met idén szeretném, ha sok mindent hozna, ugyanis elég jo voltam év köszben. Azét bizsontságbol a zellenörzöt eldugtam, nem szeretek kockásztatni. S mán megint közeledik a vakácijó. Szaz ujev!

Na de addig éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

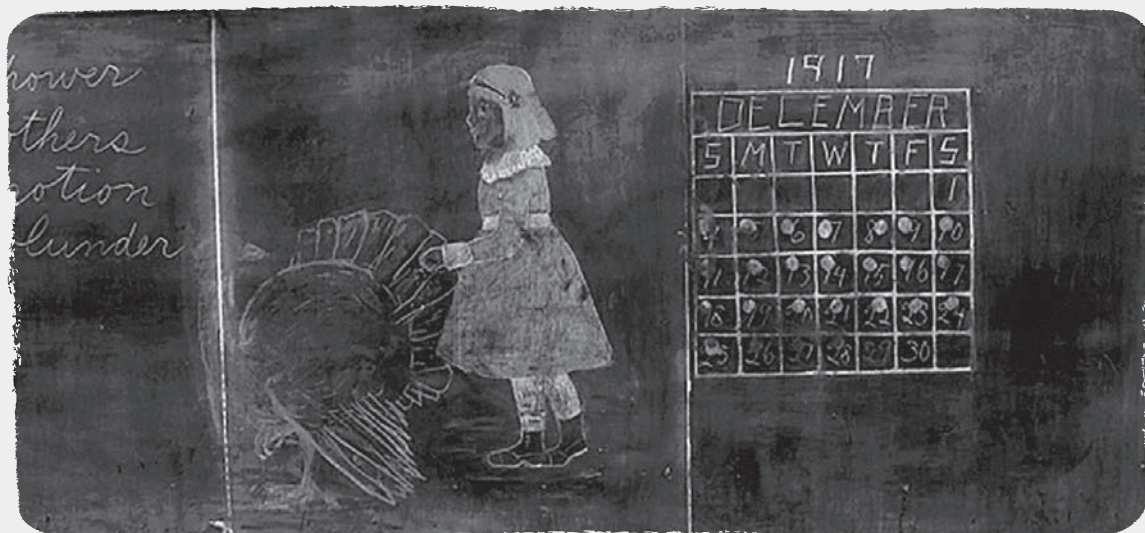
Száz éve nem törölték le a táblát

Mikor az oklahomai Emerson Gimnáziumban dolgozó munkások az új, műanyag táblák felhelyezésekor leszerelték a régieket, 1917-ből származó, szinte tökéletes állapotban megmaradt, különböző feliratokat és rajzokat tartalmazó táblákra bukkantak. Az iskola munkatársai kidolgoztak egy programot, amelynek segítségével hosszú távon is megőrizhetik a különös műemlékeket.

A munkások négy osztályteremben is találtak 1917-ből származó táblákat. A rajtuk lévő feliratokon a különböző matematikai műveletek mellett egy különös, kör alakú szorzótábla és egy kotta is látható. Ezenkívül különböző feladatokat (nevez meg nyolc fafajtát, hány pint fél gallon? stb.), valamint a diákok figyelmét a kéz-

egy szappanbuborékot fúj fel, egy másik rajz pedig azt ábrázolja, ahogy egy rózsaszín ruhás lány sötét szőrű egy pulyka faroktollaira. A pulyka a hálaadás környékén ké-

mosás, a fogmosás és a hajfésülés fontosságára felhívó higiénias tanácsokat is felírtak a táblákra.

A gyűjtemény legértékesebb darabjait azonban a rajzok jelentik. Az egyik jelenetben egy kék ruhás kislány

szült rajzok visszatérő elemének számított, nem véletlen, hogy a rózsaszín ruhás lány mögötti naptáron (amely a felirat ellenére valójában a novemberi napokat mutatja) az ünnepet pirossal kiemelték.

Az iskolatáblák története hosszú évszázadokra nyúlik vissza. A palatáblákat a diákok több száz éven át használták, a 16. században pedig már zenetanításhoz használatos nagyobb táblák is megjelentek. A források szerint a 18. század közepén Angliában már rajzoltak krétával iskolatáblára, Amerikában pedig elsőként 1801 szeptemberében, West Pointban tűntek fel a tanítást és tanulást megkönnyítő szerkezetek. A hivatalosan csak néhány hó-

nappal később megalapított akadémia 12 diákja számára George Baron angol származású matematikatanár írta fel krétával egy táblára a legfontosabb információkat.

Színes krétát a feltételezések szerint elsőként James Pillans skót klasszika-filológus használt először az 1810-es években. A kréta a feltételezések szerint Pillans saját receptje alapján, örvölt gipszből, zabkásából és színezékanyagból készült. (Forrás: mult-kor.hu)

MAROSVÁSÁRHELY

Francia autójel	▶	Lábával mozdulatot tevő		Növény előbújása a földből	Szóban valamire célzó	Puskát elsüt	Tonna	Óra, németül (UHR)	Nem gyakori, nem sűrű	Pró, de csak az elején!	Lamartine híres verse	Vizzel tisztít	Nehéz fém	Hideg évszak átvezélése	Ausztria és Norvégia autójele	
1. KÉP	▶															
Tova	▶		2. KÉP													
			Mely tárggyal?													
Ijesztő	▶						Gyorsan									
							Nagy kártyalap									
Elbeszélő irodalom	▶					Bajt okoz				Össze-rogyik						3. KÉP
						Valamint				Igeképző						
Magasítás	▶							Kérdés személyre			Rossz előjel					
								Liter			Orvosnál mondjuk					
Szén vegyjele	▶	Kód eltüntetése												A föld felé		
		Szürke rágszáló												Maró vegyi anyag		
Elektromágneses jelfogó	▶											Spion				
												Szép vízimadár				
Félszeg!	▶		Svéd autójel										Megvan a munka			
			Becézett Zoltán													
Szemmel figyel	▶			Valamit akadályozó											Spanyol autójel	
															Gyomnövény	
Kábitószer	▶															
Olasz autójel	▶	Éneklő szó														
		Paripa														
Előkelő, kiváló	▶															
Papagájnév	▶					Bogár	Yoko ... énekesnő	Knock out, röviden	Kálium vegyjele	Annál lentebbi helyre	Gramm			Tűz szélei!		
											Angol tagadás			Ritka női név		
A tárgy ragja	▶	Rangjelző szócska			Készül összedőlni								Észak		Egy római számmal	
		Anyagot elmagyaráz			Későre								Turbó rész!		Norvégia fővárosa	
Kutya háza	▶		Lopakodó						Mogorva, régiesen							
			Hamis						Keleti uralkodó							
Tetejére	▶			Védő				Csap közepe!			Amerikai elnök volt					
				Véd				Post scriptum			Lekvár					
Édesség-féle	▶	NY						Becézett Pál				Lenti helyre				
								Nulla				Határozott névelő				
Juttat	▶		4. KÉP												Frank Baum varázslója	

KÓNYA ÉVA

A napkeleti bölcsek istenimádása (a reneszánsztól a preraffaelitákig)

Giotto di Bondone:
A királyok imádása
(falfestmény,
1304-1306)

Gentile da Fabriano: A mágusok imádása
(firenzei oltárkép, 1423)

Hieronymus Bosch: A mágusok imádása
(fára festett triptichon, 1485)

Ifj. Pieter Brueghel: A mágusok imádása
(1600 körül)

Bartolomé Esteban
Murillo: A mágusok
imádása (1655-1660)

Edward Burne-Jones: A betlehemi csillag
(1885-1890)

Cimbor

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a **2015-2016-os tanévre!**

Éves előfizetési díj:

30 RON (3,33 RON / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimbor

4 RON / lapszám.

• KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •

• érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •

• írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboranet